

mgr Ewa Bobin-Dobrzańska
Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii, UWr

Podstawy prawa międzynarodowego i europejskiego

ZAJĘCIA ORGANIZACYJNE.

WSTĘP DO WIEDZY O UE I PRAWIE UE.

Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego

E-mail: ewa.bobin@uwr.edu.pl

Konsultacje: pokój 223 budynek A (II piętro), daty i godziny zostaną podane na stronie wydziałowej oraz koncie USOS

Zasady zaliczenia ćwiczeń

- ✓ **Kolokwium zaliczeniowe** – 25 pytań testowych a/b/c/d (jednokrotny wybór), 5 krótkich pytań opisowych, 80 minut;
- ✓ **10-minutówki** – kartkówki sprawdzające wiedzę z ostatnich zajęć, test 10-pytań a/b/c/d (jednokrotny wybór);
- ✓ **Bezwzględna obecność na zajęciach** (każda nieobecność musi zostać odrobiona przez Studenta podczas konsultacji, w formie ustnej odpowiedzi na 4-5 pytań dotyczących przedmiotu opuszczonych zajęć → na najbliższych konsultacjach po ustaniu przyczyny nieobecności);
- ✓ Przygotowanie się do zajęć i **aktywność** na zajęciach dodatkowo premiowana plusami;
- ✓ Przygotowanie prezentacji.

Harmonogram zajęć

1. Zajęcia organizacyjne – wstęp do zajęć o UE i prawie UE.

2. Instytucje i organy UE: Rada Europejska, Rada UE, Parlament Europejski (i ERPO), Komisja Europejska, Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny, Komitet Ekonomiczno-Społeczny i Komitet Regionów – prezentacje studentów.

3. Zasady instytucjonalne UE.

4. Źródła prawa UE i zasady stosowania prawa UE.

5. Karta Praw Podstawowych UE.

6. Obywatelstwo UE.

7. Trybunał Sprawiedliwości UE.

8. System Ochrony Prawnej w UE – wiadomości podstawowe.

9. Rynek wewnętrzny i swobody rynku wewnętrznego.

Czym jest Unia
Europejska?

Podmiot prawa międzynarodowego

- ❖ **Podmiotem prawa** nazywa się z reguły osobę fizyczną lub prawną, która może posiadać prawa i obowiązki wynikające z określonego systemu prawnego – ma zdolność prawną (może również posiadać zdolność do czynności prawnych)
- ❖ **Podmiotem prawa międzynarodowego** jest ten, kto posiada prawa i obowiązki wynikające bezpośrednio z prawa międzynarodowego.
- ❖ Podmiot prawa międzynarodowego ma zdolność prawną, a ponadto zazwyczaj posiada również zdolność do działania – czyli zdolność do wywoływania skutków prawnych przez swoje działanie

Podział (rodzaje) podmiotów prawa międzynarodowego

- A. Pierwotne (suwerenne i pełne)** – tradycyjne i główne podmioty PMP. Są nimi **państwa**. Prawo międzynarodowe reguluje przede wszystkim stosunki między państwami i to one są zasadniczymi (tradycyjnymi i głównymi) podmiotami w PMP.
- B. Pochodne/ wtórne (niesuwerenne, niepełne)** – „nowe kategorie” podmiotów PMP; są to podmioty niesuwerenne; ich podmiotowość jest różna; decydują o niej podmioty pierwotne (ich podmiotowość została stworzona lub uznana przez państwa)

Podmioty pochodne (wtórne) w PMP

❖ Organizacje międzynarodowe

❖ Niesuwerenne organizacje terytorialne

❖ Naród

❖ Powstańcy i strona wojująca

❖ Watykan – Stolica Apostolska

❖ Jednostki – osoby fizyczne, osoby prawne (spór w doktrynie)

Istotnym dowodem posiadania uprawnień wynikających bezpośrednio z prawa międzynarodowego jest zdolność do działania podmiotów wtórnych, czyli zdolność do wywoływania skutków prawnych w sferze prawnomiędzynarodowej.

Podział organizacji międzynarodowych

A. Międzyrządowe (rządowe) – tworzone są przez państwa i działają na podstawie umów międzynarodowych.

B. Pozarządowe - podlegające prawu krajowemu państwa, w którym zostały utworzone, działają na podstawie porozumień nieformalnych bądź porozumień o charakterze wewnątrzprawnym

Lista wszystkich organizacji zawarta jest w *Yearbook of International Organizations* wydawanym przez Unię Międzynarodowych Stowarzyszeń.

Organizacje międzynarodowe międzyrządowe

- ❖ Nie każda organizacja międzynarodowa jest podmiotem prawa międzynarodowego
- ❖ Organizacje międzyrządowe → jest to forma współpracy **państw**, ustalona w **wielostronnej umowie** międzynarodowej, obejmująca względnie stały **zakres uczestników**, której podstawową **cechą** jest istnienie stałych organów o określonych kompetencjach i uprawnieniach, działających dla realizacji wspólnych celów.
- ❖ Powstanie i rozwój organizacji międzynarodowych (międzyrządowych) datuje się na XIX/XX w. Okres ten związany był z rozwojem stosunków międzynarodowych i coraz ściślejszą współpracą państw
- ❖ Rozwój organizacji międzynarodowych znacząco wzrósł po I i II Wojnie Światowej. Organizacje zaczynają być wyposażone w coraz więcej i coraz bardziej istotne kompetencje.

Organizacje międzynarodowe jako podmiot wtórny prawa międzynarodowego

Jedynie organizacje międzynarodowe, międzyrządowe mają podmiotowość PMP, która niesie za sobą prawo organizacji do:

- Zawierania umów międzynarodowych z państwami i innymi organizacjami międzynarodowymi → art. 216 TFUE
- Uczestnictwa w organizacjach międzynarodowych jako uczestnik lub obserwator → wynika z kompetencji przyznanych UE
- posiadania przywilejów i immunitetów → 343 TFUE
- czynnej i biernej legacji (ustanawiania „przedstawicielstw dyplomatycznych”)
- pozywania i bycia pozywanym → 335 TFUE

Powstanie UE

- ❖ Przesłanki: zakończenie w Europie II Wojny Światowej, chęć przywrócenia pokoju i bezpieczeństwa, niedopuszczenie do kolejnych wojen na kontynencie.
- ❖ Podział Europy na Wschód i Zachód → proces integracji państw ówczesnej Europy Zachodniej.
- ❖ W. **Churchill** – przemówienie z 19.09.1946 r. w Zurichu → propozycja utworzenia Stanów Zjednoczonych Europy, z Francją i Niemcami na czele.
- ❖ J. **Monnet** – opracowanie dla francuskiego MSZ R. Schumana planu proponującego poddanie **przemysłu stalowego i węglowego** Francji i Niemiec wspólnemu, ponadnarodowemu zarządowi.
 - ❖ Ogłoszenie planu **9 maja** 1950 r. jako **Deklaracji Schumana** → https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/europe-day/schuman-declaration_pl
 - ❖ Dotyczył on propozycji wspólnej koordynacji produkcji stali i wydobywania węgla oraz utworzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS).

Europejska Wspólnota Węgla i Stali

(European Coal and Steel Community)

- ❖ Ustanowiona 18 kwietnia 1951 r. na mocy Traktatu podpisanego w Paryżu (TP, TEWWiS) → wszedł w życie 23 lipca 1952 r.
 - ❖ Traktat został ustanowiony na 50 lat i wygasł w 2002 r. – wtedy również przestała istnieć EWWiS.
- ❖ Państwa założycielskie (6): Francja, Niemcy, Włochy, Kraje Beneluksu.
- ❖ Cel: wspólna koordynacja produkcji stali i wydobywania, wspieranie rozwoju gospodarczego, zwiększanie zatrudnienia i wzrost standardów życiowych w państwach członkowskich poprzez tworzenie i regulowanie wspólnego rynku (rynku węgla, stali i żelaza).
- ❖ Skutek: zapoczątkowanie europejskich procesów integracyjnych.
- ❖ Organy: Wysoka Władza (dziś KE), Rada Ministrów EWWiS (dziś Rada), Zgromadzenie EWWiS, Trybunał Sprawiedliwości EWWiS.
- ❖ Niepowodzenie próby utworzenia Europejskiej Wspólnoty Politycznej i Europejskiej Wspólnoty Obronnej.

Europejska Wspólnota Gospodarcza (*European Economic Community*) i Europejska Wspólnota Energii Atomowej (*European Atomic Energy Community*)

- ❖ 1 stycznia 1958 r. – wejście w życie Traktatów Rzymskich, które powołały do życia Europejską Wspólnotę Gospodarczą (EWG) i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej (EWEA, Euratom).
- ❖ Celem **EWG** był rozwój ekonomiczny państw członkowskich, zacieśnianie współpracy gospodarczej między nimi, ustanowienie swobody przepływu towarów, osób, usług i kapitału.
- ❖ **Euratom** miał połączyć narodowe zasoby nuklearne państw członkowskich. Głównymi celami tej organizacji było wspólne pokojowe wykorzystanie energii jądrowej, rozwój badań, ustalenie jednolitych norm ochrony radiologicznej.
- ❖ Aby zminimalizować koszty administracyjne, stopniowo integrowano kolejne organy trzech Wspólnot → Konwencja o niektórych wspólnych instytucjach Wspólnot Europejskich z 1958 r.; wspólny Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich i Zgromadzenie Parlamentarne.

Traktaty zmieniające, rewizyjne

- ❖ Traktat o fuzji (Traktat Fuzyjny) – Bruksela, 8 kwietnia 1965 r. (wszedł w życie 1 lipca 1967 r.).
- ❖ Jednolity Akt Europejski – 17 lutego i 28 lutego 1986 r. (wszedł w życie 1 lipca 1987 r.).
- ❖ **Traktat z Maastricht** (Traktat o Unii Europejskiej) – Maastricht, 7 lutego 1992 r. (wszedł w życie 1 listopada 1993 r.).
- ❖ Traktat z Amsterdamu (Traktat amsterdamski) – Amsterdam, 2 października 1997 r. (wszedł w życie 1 maja 1999 r.).
- ❖ Traktat z Nicei (Traktat nicejski) – Nicea, 26 lutego 2001 r. (wszedł w życie 1 lutego 2003 r.).
- ❖ Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy (Traktat konstytucyjny) – 29 października 2004 r. (nie wszedł w życie)
- ❖ **Traktat z Lizbony** (Traktat lizboński) – Lizbona, 13 grudnia 2007 r. (wszedł w życie 1 grudnia 2009r.)

Traktat o UE i Traktat o funkcjonowaniu UE

- ❖ UE ustanowiona na mocy TzL jest spójną organizacją międzynarodową, która zastąpiła Wspólnotę Europejską i jest jej następcą prawnym.
- ❖ Wraz ze zlikwidowaniem struktury filarowej w Unii został wprowadzony jednolity reżim prawnym (unijny), tożsamy z uprzednim reżimem wspólnotowym z I filaru
- ❖ Po wejściu w życie TzL podstawę prawną UE tworzą dwa Traktaty:
 - ❖ Traktat o Unii Europejskiej
 - ❖ Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej

Traktat o Unii Europejskiej

- ❖ Zawiera przepisy dot. Ustanowienia UE jako organizacji międzynarodowej;
- ❖ Określa katalog wartości i celów UE;
- ❖ Określa zasady ustrojowe/ instytucjonalne UE;
- ❖ Główne zasady podziału kompetencji pomiędzy UE i PC;
- ❖ Zawiera postanowienia dot. zasad działania instytucji UE, wzmocnionej współpracy, Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa;
- ❖ Określa kwestie: rewizji Traktatów, akcesji do UE i dobrowolnego z niej wystąpienia.

Traktat o funkcjonowaniu UE

- ❖ Zawiera postanowienia dot. Dziejzin objętych kompetencją Unii (polityki i działania wewnętrzne UE oraz działania zewnętrzne UE);
- ❖ Określa zasady działania UE (jej kompetencje, instytucje, finansowanie);
- ❖ Obywatelstwo UE.

UE jako organizacja międzyrządowa

- ❖ Jest organizacją **partykularną (regionalną)** → ograniczona pod względem członkostwa dla niektórych państw spoza określonego regionu geograficznego.
- ❖ Jest organizacją o kompetencjach **specjalnych** → jest organizacją funkcjonalną, jej fundamentem jest współpraca gospodarcza państw członkowskich UE.
- ❖ Jest organizacją o charakterze **ponadnarodowym** → ma kompetencje, które w pewien sposób wpływa na suwerenność i kompetencje wewnętrzne państw członkowskich; organy organizacji mogą podejmować decyzje, które są wiążące dla członków organizacji – także wbrew ich woli.

Wspólne wartości UE

Art. 2 TUE

Unia opiera się na wartościach poszanowania godności osoby ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne Państwom Członkowskim w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn.

Cele UE – art. 3 TUE

1. *Celem Unii jest wspieranie pokoju, jej wartości i dobrobytu jej narodów.*

2. *Unia zapewnia swoim obywatelom przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości bez granic wewnętrznych, w której zagwarantowana jest swoboda przepływu osób, w powiązaniu z właściwymi środkami w odniesieniu do kontroli granic zewnętrznych, azylu, imigracji, jak również zapobiegania i zwalczania przestępczości.*

3. *Unia ustanawia rynek wewnętrzny. Działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska. Wspiera postęp naukowo-techniczny.*

Zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami i ochronę praw dziecka.

Wspiera spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz solidarność między Państwami Członkowskimi.

Szanuje swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwa nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy.

4. Unia ustanawia unię gospodarczą i walutową, której walutą jest euro.

5. W stosunkach zewnętrznych Unia umacnia i propaguje swoje wartości i interesy oraz wnosi wkład w ochronę swoich obywateli. Przyczynia się do pokoju, bezpieczeństwa, trwałego rozwoju Ziemi, do solidarności i wzajemnego szacunku między narodami, do swobodnego i uczciwego handlu, do wyeliminowania ubóstwa oraz do ochrony praw człowieka, w szczególności praw dziecka, a także do ścisłego przestrzegania i rozwoju prawa międzynarodowego, w szczególności zasad Karty Narodów Zjednoczonych.

6. Unia dąży do osiągnięcia swoich celów właściwymi środkami odpowiednio do kompetencji przyznanych jej w Traktatach.

Symbole UE

Oda do Radości,
IX Symfonia Ludwiga van Beethovena

Państwa Członkowskie UE

- ❖ 1952 (1958) – Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy, Włochy (państwa założycielskie).
- ❖ 1973 – Dania, Irlandia, Wielka Brytania
- ❖ 1981 – Grecja
- ❖ 1986 – Hiszpania, Portugalia
- ❖ 1995 – akcesja do UE Austrii, Finlandii, Szwecji
- ❖ **2004** – **Cypr, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Malta, Polska, Słowacja, Słowenia, Węgry**
- ❖ 2007 – Bułgaria, Rumunia
- ❖ 2013 – Chorwacja
- ❖ Państwa kandydujące: Turcja, Macedonia, Czarnogóra, Albania, Serbia

Film PE z okazji 60tej rocznicy podpisania Traktatów Rzymskich

<https://www.youtube.com/watch?v=WCo0jhC-OEI>

UE jako organizacja ponadnarodowa – co to znaczy?

Cechy organizacji ponadnarodowej:

- ❖ Szczególny podział i koncentracja kompetencji pomiędzy organizacją i PC,
- ❖ Istnienie instytucji, które nie reprezentują PC,
- ❖ Utworzenie samodzielnego i autonomicznego porządku prawnego,
- ❖ Możliwość stanowienia prawa, wywołującego bezpośredni skutek w sferze wewnętrznej PC i mające pierwszeństwo stosowania,
- ❖ Zapewnienie jednolitości stosowania prawa organizacji międzynarodowej przez własne organy sądowe,
- ❖ Wykonywanie skutecznego nadzoru nad zagwarantowaniem przez PC efektywności tego prawa w sferze wewnętrznej,
- ❖ Rozwój specyficznej współzależności pomiędzy organizacją a PC,
- ❖ Autonomia budżetowa.

System instytucjonalny UE

- ❖ Wymienione m.in. w art. 263 TFUE;
- ❖ Art. 13 TfUE – **instytucje unijne** – zamknięty katalog podmiotów;
- ❖ **Organy** - np. organy doradcze, czyli Komitet Społeczno-Ekonomiczny i Komitet Regionów → art. 300 i nast. TFUE
- ❖ **Jednostki organizacyjne UE** – powołane na mocy prawa unijnego podmioty, posiadające autonomię organizacyjną, z zasady niebędące częścią instytucji. Najczęściej noszą nazwę *Urzędu* lub *Agencji*.

Instytucje, organy i jednostki organizacyjne UE

- ❖ Wymienione m.in. w art. 263 TFUE;
- ❖ Instytucje unijne – zamknięty katalog podmiotów:
 - ❖ Rada Europejska
 - ❖ Rada (Unii Europejskiej)
 - ❖ Parlament Europejski
 - ❖ Komisja Europejska
 - ❖ Trybunał Obrachunkowy
 - ❖ Europejski Bank Centralny
 - ❖ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

Organy UE

- ❖ Przede wszystkim występują w UE organy doradcze, tj. Komitet Społeczno-Ekonomiczny i Komitet Regionów
- ❖ Ich podstawową funkcją jest opiniowanie aktów prawnych UE

Jednostki organizacyjne UE

- ❖ Powołane na podstawie prawa UE
- ❖ Mają autonomię instytucjonalną
- ❖ Nie są częścią instytucji unijnych (co do zasady)
- ❖ Najczęściej noszą nazwę „Urzędu” lub „Agencji”
- ❖ Np. Urząd ds. harmonizacji rynku wewnętrznego (prawo patentowe), Europejska Agencja Chemikaliów (rejestracja produktów chemicznych), Urząd Ochrony Odmian Roślin

Dziękuję za uwagę.
